

“Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1069, το νέο πλαίσιο συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις και λοιπές διατάξεις”

Η μεταφορά της νομοθεσίας anti-SLAPP στην ελληνική νομοθεσία είναι μια καίριας σημασίας διαδικασία για τη διασφάλιση της δημοκρατίας. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. (2) Το άρθρο 10 παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει ότι κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στον δημοκρατικό βίο της Ένωσης. Για την διασφάλιση των παραπάνω η προστασία της κοινωνίας των πολιτών, των ΜΚΟ, της ανεξάρτητης δημοσιογραφίας κ.ο.κ. πρέπει να διασφαλίζεται από άδικες και αβάσιμες νομικές τακτικές εκφοβισμού.

Το ελληνικό γραφείο της Greenpeace προτείνει ότι η μεταφορά της Οδηγίας στο ελληνικό πλαίσιο, προκειμένου να εναρμονιστεί με το παραπάνω πνεύμα της νομοθεσίας, οφείλει να επανεξετάσει τα παρακάτω σημεία.

Άρθρο 5: Ορισμοί

Η ρύθμιση

Το άρθρο 5 προβλέπει την ταχεία απόρριψη μόνον για τις προδήλως απαράδεκτες ή προδήλως αβάσιμες αγωγές, χωρίς όμως να ορίζει σε κανένα σημείο το περιεχόμενο των όρων αυτών.

Η ένσταση

Ελλείψει νομοθετικού ορισμού, ο δικαστής θα ανατρέξει στην πάγια νομολογιακή αντίληψη του όρου προδήλως αβάσιμη αγωγή, η οποία έχει διαμορφωθεί σε άλλα δικονομικά συμφραζόμενα και θέτει εξαιρετικά στενό και υψηλό κατώφλι. Μεταφερόμενη αυτούσια στο νέο μηχανισμό, η αντίληψη αυτή θα λειτουργήσει περιοριστικά και θα οδηγήσει στην ουσιαστική αχρήστευση της

ταχείας διαδικασίας, καθόσον ελάχιστες στρατηγικές αγωγές είναι προδήλως αβάσιμες υπό τη στενή αυτή έννοια. Κατά την προσέγγιση της Συστάσεως CM/Rec(2024)2 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο όρος νοείται υπό την έννοια ότι η αγωγή είναι απίθανο να ευδοκιμήσει σε δίκη, ενώ ο Συνασπισμός κατά των SLAPP στην Ευρώπη (CASE) έχει προτείνει την ερμηνεία κατά την οποία προδήλως αβάσιμη είναι η αγωγή όταν ο ενάγων αδυνατεί να στοιχειοθετήσει εκ πρώτης όψεως, ήτοι *prima facie*, υπόθεση ως προς κάθε ουσιώδες στοιχείο της αιτίας της αγωγής, εν όλω ή εν μέρει. Στενότερη, παραδοσιακή ερμηνεία θα παρείχε ανεπαρκή προστασία έναντι των στρατηγικών αγωγών.

Πρόταση Greenpeace

Ρητός νομοθετικός ορισμός των όρων. Εναρμόνιση του περιεχομένου των όρων με το σκοπό της Οδηγίας που αναγνωρίζει τις ιδιαίτερες εξουσιαστικές δομές των Στρατηγικών Αγωγών κατά της Συμμετοχής του Κοινού, εφεξής 'SLAPP'

Άρθρα 6 και 7: Η σημασία της απόδειξης κατά την αναγνώριση της καταχρηστικότητας

Η ρύθμιση

Το άρθρο 6 παρέχει στον εναγόμενο τη δυνατότητα να αιτηθεί, εντός της κυρίας διαδικασίας, την αναγνώριση της αγωγής ως καταχρηστικής. Το άρθρο 7 παρ. 2 επιρρίπτει σε αυτόν το βάρος αποδείξεως των πραγματικών περιστατικών που θεμελιώνουν την καταχρηστικότητα.

Η ένσταση

Η ένσταση αφορά αποκλειστικώς το απαιτούμενο μέτρο αποδείξεως και όχι, σε πρώτο επίπεδο, το ποιος φέρει το βάρος. Ο εκφοβιστικός ή καταχρηστικός σκοπός συνιστά υποκειμενικό στοιχείο, του οποίου η ευθεία και πλήρης απόδειξη προσεγγίζει την *probatio diabolica*. Εάν το βάρος του άρθρου 7 παρ. 2 ερμηνευθεί ως αξίωση πλήρους δικανικής πεποιθήσεως και όχι πιθανολογήσεως, η απόδειξη καθίσταται δύσκολη σε σημείο που προσεγγίζει το αδύνατο ιδίως για τον περιβαλλοντικό εναγόμενο ο οποίος στερείται προσβάσεως στα εσωτερικά στοιχεία της σφαίρας του ενάγοντος. Η *ratio* του μηχανισμού, ήτοι

η εξισορρόπηση της ανισότητας ισχύος την οποία αναγνωρίζει ρητώς η Οδηγία, αποδυναμώνεται.

Πρόταση Greenpeace

Εναρμονισμός των άρθρων με το πνεύμα και σκοπό της Οδηγίας ώστε να λαμβάνονται ουσιαστικά υπόψιν οι διαφορές ισχύος που αυτή αναγνωρίζει ή θέσπιση μεταθέσεως του βάρους αποδείξεως στον ενάγοντα μετά την πιθανολόγηση των ενδείξεων εκ μέρους του εναγομένου.

Άρθρο 9: Το ύψος της χρηματικής ποινής και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας της

Η ρύθμιση

Το άρθρο 9 παρ. 3 προβλέπει χρηματική ποινή προσδιοριζόμενη σε ποσοστό ένα τοις εκατό επί του αιτήματος της αγωγής, ή σε ποσόν πέντε χιλιάδων ευρώ εάν η διαφορά δεν είναι αποτιμητή σε χρήμα, αποδιδόμενη ως δημόσιο έσοδο. Κατά την επιμέτρηση συνεκτιμάται η οικονομική κατάσταση των διαδίκων.

Η ένσταση

Διευκρινίζεται ότι δεν αμφισβητείται η ύπαρξη ή η δομή της κυρώσεως, η οποία είναι σύμφωνη με την Οδηγία. Από το άρθρο 15, το οποίο ρητώς μνημονεύει ο τίτλος του άρθρου 9 και το οποίο αναγνωρίζει ρητώς την ανισορροπία ισχύος στις αγωγές ΣΑΑΣΚ προκύπτει η εύλογη ανάγκη να υπάρξουν κυρώσεις αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.

Η βάση υπολογισμού είναι η αξία του αιτήματος και όχι η οικονομική δυνατότητα του ενάγοντος. Συνεπώς, ισχυρός οικονομικά ενάγων που ασκεί αγωγή χαμηλής αξίας, όπου το ένα τοις εκατό είναι ελάχιστο, ή μη αποτιμητής αξίας, όπου εφαρμόζεται το σταθερό ποσόν των πέντε χιλιάδων ευρώ, υπόκειται σε αμελητέα κύρωση που διαφωνεί με την ουσία του άρθρου 15 και το πνεύμα της Οδηγίας. Πρόκειται για μορφή συνήθη στις στρατηγικές αγωγές κατά περιβαλλοντικών φορέων, όπου συχνά επιδιώκεται η απαγόρευση ή η ανάκληση δηλώσεων και όχι χρηματική ικανοποίηση. Το ποσόν αυτό δύναται να αποτελεί απλώς αποδεκτό κόστος για την επίτευξη του εκφοβισμού, οπότε η κύρωση απεκδύεται τον αποτρεπτικό της χαρακτήρα. Η πρόβλεψη περί

συνεκτιμήσεως της οικονομικής καταστάσεως κατά την επιμέτρηση δεν θεραπεύει το ζήτημα, καθόσον η βάση υπολογισμού παραμένει καθηλωμένη.

Πρόταση Greenpeace

Αναπροσαρμογή της κυρώσεως ώστε να είναι γνησίως αποτρεπτική, με σύνδεση της βάσης υπολογισμού με την οικονομική δυνατότητα του εναγοντος και τη βαρύτητα του αποτρεπτικού αποτελέσματος, και ιδίως αναθεώρηση του σταθερού ποσού για τις μη αποτιμητές διαφορές, ενδεχομένως δια καθιερώσεως ελαχίστου ορίου αντί καθηλωμένου ποσού.

Άρθρο 12: Ρητή συναίνεση

Η ρύθμιση

Επιτρέπεται η πρόσθετη παρέμβαση υπέρ του εναγομένου εκ μέρους φορέων. Απαιτείται ρητή συναίνεση του εναγομένου, χορηγούμενη, κατά το γράμμα του νόμου, κατά τη συζήτηση.

Η ένσταση

Δεν αμφισβητείται η ίδια η απαίτηση συναινέσεως, η οποία ευλόγως προστατεύει την αυτονομία του εναγομένου ώστε να μην του επιβληθεί ανεπιθύμητη υποστήριξη. Η ένσταση αφορά αποκλειστικώς τον τύπο της συναίνεσης.

Η συναίνεση ανάγεται σε όρο του παραδεκτού της παρεμβάσεως. Τυχόν ερημοδικία ή κώλυμα του εναγομένου ή/και δικηγόρου καθιστά απαράδεκτη την ήδη προπαρασκευασθείσα παρέμβαση. Η αυτονομία του εναγομένου, την οποία η ρύθμιση ορθώς προστατεύει, διασφαλίζεται εξίσου πλήρως δια προηγούμενης εγγράφου συναινέσεως, χωρίς να εκτίθεται η υποστήριξη στον κίνδυνο αυτόν.

Πρόταση Greenpeace

Ρητή πρόβλεψη ότι η συναίνεση του εναγομένου δύναται να χορηγηθεί εγγράφως προ της συζητήσεως, προσαρτώμενη στο δικόγραφο της παρεμβάσεως, ώστε το παραδεκτό να

κατοχυρώνεται εγκαίρως και να μην εξαρτάται από την παρουσία του εναγομένου κατά τη δικάσιμο.

Άρθρο 27: Εγγυητική Επιστολή

Η ρύθμιση

Για την εκτέλεση χρηματικής απαίτησης κατά δημόσιου φορέα απαιτείται, κατά κανόνα, η προσκόμιση ισόποσης εγγυητικής επιστολής τράπεζας.

Η ένσταση

Η απαίτηση ισόποσης εγγυητικής επιστολής μπορεί να λειτουργήσει ως ουσιαστικό εμπόδιο για μια οργάνωση ή πολίτη που επιδιώκει να εκτελέσει επιδικασθέντα έξοδα ή αποζημίωση κατά του Δημοσίου. Κίνδυνος ο νικήσας διάδικος να μην δικαιωθεί ουσιαστικά σε μία ήδη πολυέξοδη διαδικασία.

Πρόταση Greenpeace

Απαλλαγή ή σημαντική μείωση της εγγυητικής επιστολής.

Γενικές Παρατηρήσεις επί του συνόλου του Νομοσχεδίου

1) Η Άγρια Πανίδα και η συμπερίληψή της ή μη

«Θέμα δημόσιου συμφέροντος»: κάθε ζήτημα που επηρεάζει το κοινωνικό σύνολο σε βαθμό που να δικαιολογεί θεμιτό ενδιαφέρον, ιδίως στους ακόλουθους τομείς:

αα) τα θεμελιώδη δικαιώματα, τη δημόσια υγεία, την ασφάλεια, το περιβάλλον ή το κλίμα”

Τίθεται ερώτημα σχετικά με την συμπερίληψη και της άγριας ζωής στην κατηγορία “περιβάλλον ή κλίμα”. Στην περίπτωση υπεράσπισης άγριας πανίδας (ορνιθοπανίδα, κητώδη, θαλάσσια πανίδα) πώς προστατεύεται αυτή η δράση από την anti-SLAPP Οδηγία αν δεν συμπεριλαμβάνεται ρητά και αποδεδειγμένα στην κατηγορία περιβάλλον-κλίμα;

2) Το Δημόσιο Συμφέρον

Σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο όρος «δημόσιο συμφέρον» θα πρέπει «να ερμηνεύεται με ευρεία έννοια», ώστε να καλύπτει «όλα τα ζητήματα που επηρεάζουν και απασχολούν το κοινό, συμπεριλαμβανομένων των αμφιλεγόμενων ζητημάτων». Σύμφωνα με αυτό, ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι η «δικαστική διαμάχη για το δημόσιο συμφέρον» αποτελεί από μόνη της μια μορφή συμμετοχής του κοινού⁶ και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να εξαιρείται από οποιαδήποτε μέτρα κατά των SLAPP (πράγματι, όσοι εμπλέκονται σε δικαστικές διαμάχες για το δημόσιο συμφέρον θα πρέπει οι ίδιοι να προστατεύονται από τυχόν αντίποινα SLAPP). Εάν χρειαστεί, αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί ρητά στις εθνικές νομοθεσίες.

3) Αναστολή Διαδικασιών

Η διαδικασία θα πρέπει να αναστέλλεται αυτόματα εν αναμονή της επίλυσης, διασφαλίζοντας έτσι ότι η δικαστική διαδικασία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως όπλο κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησης. Αν δεν παγώνει η κύρια διαδικασία τότε δεν προστατεύεται ο εναγόμενος από τις SLAPP και το κόστος αυτών.